

El plurilingüisme en la literatura catalana

Albert Rossich i Jordi Cornellà

Títol: El plurilingüisme en
la literatura catalana
Autors: Albert Rossich i
Jordi Cornellà
Editorial: Edicions Vitel·la
Col·lecció: Philologica
Sèrie: Estudis, 3
ISBN: 978-8493-8514-6-0
Pàgines: 480
PVP: 36,00 €

Més informació a:
<http://ca.edicionsvitella.com/colleccions/philologica/el-plurilinguisme-en-la-literatura-catalana/>

El plurilingüisme en la literatura catalana és un intent innovador d'estudiar la gran varietat d'obres multilingües que han aparegut al llarg de la història dins la literatura catalana, tot fent referència a fenòmens semblants en altres tradicions literàries. Des d'aquesta perspectiva, constitueix el primer intent de sintetitzar en una visió de conjunt un fet que es dona en totes les literatures, però que encara no havia estat mai objecte d'un estudi que n'analitzés tots els aspectes. Hi compareixen, al costat de peces conegudes, obres habitualment desateses pels historiadors de la literatura, els quals, dedicant bona part dels seus esforços a bastir un cànon propi, han cregut que tenien una importància més lingüística que literària. Més enllà de l'interès teòric que això pot suscitar en la literatura comparada i en el terreny tan poc explorat de les literatures en contacte, aquesta recerca permet redescobrir una gran quantitat de textos oblidats o marginats que destaquen per la seva originalitat i diversitat estilística.

Entre els temes estudiats aquí hi ha els motius que han portat els escriptors a fer servir més d'una llengua, les relacions culturals i sociolingüístiques entre els llenguatges implicats, els lligams entre gèneres literaris i barreja d'idiomes, les maneres en què queden soldades les llengües dins el text i la recepció del text multilingüe.

El plurilingüisme en la literatura catalana constitueix una aportació original i innovadora a l'anàlisi d'un fenomen, el multilingüisme literari, que en els últims anys ha despertat un interès creixent. Tots els textos que es prenen en consideració tenen en comú la utilització –alternada o simultània– de més d'una llengua. En aquestes peces, el plurilingüisme hi actua com a estímul, com a instrument creatiu. Contra el que pugui semblar, no són pocs els textos multilingües –en grau divers– que destaquen per la seva importància dins la història de la literatura. Centrant-nos en la literatura catalana, són multilingües obres com la *Crònica* de Jaume I, *La vesita* de Joan Ferrandis d'Herèdia, el teatre d'Eduard Escalante o –per esmentar-ne unes quantes del segle XX– *Bearn* de Llorenç Villalonga, *Incerta glòria* de Joan Sales, *Mister Evasió* de Blai Bonet, *Paraules d'Opòton el Vell* de Tísner, *L'home de la maleta* de Ramon Solsona i diversos textos experimentals d'autors com J.V. Foix, Damià Huguet o Joan Salvat-Papasseit.

Moltes de les provatures lingüístiques i retòriques que s'apleguen a *El plurilingüisme en la literatura catalana* es tornen invisibles, com si no existissin, quan els neoclàssics van entronitzar una literatura continguda i severa i quan els romàntics es van apropiat de la grandiloqüència per expressar les convulsions de l'ànima. Tot i això, els dogmatismes crítics no han pogut acabar d'ofegar mai un artifici retòric que s'ha manifestat en totes les èpoques i gèneres literaris. A part de la tradició literària més convencional, que s'ha servit del plurilingüisme amb intensitat diversa, sempre hi ha hagut autors a contracorrent que, per tal de subvertir els cànons establerts, s'han valgut en les seves obres de la fantasia i l'experimentació lingüística. La imaginació i creativitat d'alguns dels textos que s'examinen en aquest llibre és tan gran que val la pena deixar de banda escrúpols puristes i fer un esforç per apreciar-los en la seva qualitat d'obres sovint provocadores, paròdiques i irreverents.

Al primer capítol s'ofereix una visió panoràmica de les diferents perspectives metodològiques i teòriques amb què s'ha enfocat l'estudi del plurilingüisme literari. Aquesta introducció avança per viaranyos insospitats: des d'intentar establir com es configura una tradició literària, fins a examinar la barreja de llengües als textos publicitaris. Algunes de les qüestions que s'hi debaten demostren que, avui, en determinats àmbits de la nostra societat el multilingüisme textual és més aviat la regla i no pas l'excepció. Els capítols segon, tercer i quart estan dedicats a les tres formes principals que adopta el plurilingüisme en la literatura catalana: l'alternança (el cas més conegut són les novel·les o les obres de teatre on les llengües se succeeixen per motius de versemblança), l'amfilingüisme (quan el text està escrit a la vegada en dues o tres llengües pel fet que les paraules coincideixen) i el mixtilingüisme (quan dues llengües o més apareixen fusionades al nivell de la paraula i el resultat es pot dir que no pertany ni a una ni a l'altra, sinó a un híbrid amb elements lingüístics de totes dues; és el cas de les llengües macarròniques). La intenció ha estat transcriure i analitzar un nombre significatiu d'exemples de cada un d'aquests casos. Entre els molts fenòmens multilingües que s'analitzen al llibre, destaquen l'ús de l'italià al teatre del segle XIX, l'ús del francès a les revistes del Paral·lel de principis del segle XX, les llengües inventades en la literatura catalana, l'ús del multilingüisme com a estratègia d'oposició durant el franquisme i el fenomen del 'catanyol'.

ÍNDIX

Introducció

1. Creació literària i multilingüisme
 - 1.1 Literatura i tradició nacional
 - 1.2 Aproximació a les formes del plurilingüisme literari
 - 1.3 Criteris d'edició dels textos

2. L'alternança de llengües
 - 2.1 Llengües, dialectes, registres lingüístics
 - 2.2 L'alternança regular retòrica
 - 2.2.1 L'alternança retòrica a l'edat mitjana. De la muaixakha a la poesia posttrobadoresca
 - 2.2.2 L'alternança retòrica a l'edat moderna. La poesia heterolingüe barroca
 - 2.2.3 L'alternança retòrica a l'època contemporània. De la sàtira a la reivindicació identitària
 - 2.3 L'alternança regular temàtica
 - 2.3.1 Ideologia, mímesi i convencions literàries en l'alternança temàtica
 - 2.3.2 L'alternança temàtica a l'edat mitjana i moderna
 - 2.3.3 L'alternança temàtica a l'època contemporània. El teatre bilingüe del segle XIX
 - 2.3.4 Multilingüisme i teatre al segle XX. Les revistes del Paral·lel
 - 2.4 L'alternança caòtica
 - 2.4.1 Paròdia, subversió i arbitrietat en l'alternança caòtica de llengües
 - 2.4.2 *Intermezzo*: l'experimentació lingüística a la literatura contemporània

3. Els textos amfilingües o de doble o triple lectura
 - 3.1 L'amfilingüisme i les seves fronteres
 - 3.1.1 L'amfilingüisme i la promoció de les llengües vulgars durant el Renaixement (segle XVI)
 - 3.1.2 L'amfilingüisme als segles XVII i XVIII: de l'artificiositat barroca a la subordinació lingüística
 - 3.1.3 El canvi de models estètics i el desprestigi de l'amfilingüisme al segle XIX
 - 3.1.3.1 Coda: l'amfilingüisme com a estratègia durant el franquisme
 - 3.2 La llengua dels textos amfilingües

4. El mixtilingüisme literari
 - 4.1 Problemes del mixtilingüisme
 - 4.2 El mixtilingüisme constitutiu
 - 4.2.1 La barreja de llengües al cançoner popular
 - 4.2.2 El mixtilingüisme català-castellà. Del guàrdia municipal *Xanxes* al catanyol
 - 4.2.3 L'italià macarrònic i les paròdies operístiques de la segona meitat del segle XIX
 - 4.2.4 El llatí macarrònic i pseudomacarrònic
 - 4.3 El mixtilingüisme virtual
 - 4.3.1 Les llengües inventades: de la literatura medieval a l'avantguarda

Bibliografia

Índex de noms